

Najnovejše raziskave, ki so bile opravljene pod okriljem **francoske Agencije za javno zdravje** (v nadaljevanju **ANSES**) na področju ženske menstrualne zaščite, so tokrat vzele pod drobnogled sestavo tamponov in menstrualnih skodelic.¹

Raziskave so bile namenjene predvsem ugotavljanju:

- **prisotnosti škodljivih snovi in kemikalij v izdelkih za menstrualno zaščito** (ponovno preverjanje stanja na trgu in preverjanje novejših oblik menstrualne zaščite - predvsem menstrualne skodelice)
- lastnosti izdelkov za menstrualno zaščito, ki bi lahko vplivale na večjo **nevarnost za pojav toksičnega šoka (TSS)**

Skupina testov je pokazala **prisotnost različnih nezaželenih kemičnih snovi** tako v tamponih, kot tudi v menstrualnih skodelicah. Za nekatere najdene kemikalije mejne vrednosti, ki predstavljajo tveganje za zdravje, niso določene, zato ni bilo možno izdelati ocene tveganja (npr. siloksani, ki so prisotni v menstrualnih skodelicah). Pri nekaterih drugih snoveh se uporabljajo referenčne vrednosti iz prehrane, ki pa se ne morejo enačiti z absorpcijo prek vaginalne ali genitalne sluznice. Najdeni ostanki proizvodnih procesov in drugih kemičnih dodatkov po oceni strokovnjakov sicer ne predstavljajo kritične ogroženosti uporabnic, vendar **ni možno izključiti nevarnosti za zdravje**, kadar je uporabnica izpostavljena tudi drugim virom teh ali drugih škodljivih snovi - njihovi medsebojni učinki se namreč seštevajo. Potrebne bodo nadaljnje raziskave.

Ponovno je bil izdan poziv s priporočilom proizvajalcem za izboljšanje kakovosti izdelkov za žensko menstrualno zaščito ter otroških plenice za enkratno uporabo.

Različne inštitucije za varovanje zdravja potrošnikov se borijo za dostopnost dokumentacije v zvezi s sestavo in postopki izdelave izdelkov za žensko menstrualno zaščito. Dokumentacija s strani proizvajalcev še vedno ni dostopna ali pa sploh ne obstaja, saj na tem področju ni zakonodaje, ki bi jasno urejala in preverjala zaščito potrošnic. Zavzemajo se tudi za prepoved določenih **dokazano škodljivih snovi** za telo, ki so še vedno uporabljene v izdelkih za menstrualno zaščito in v otroških pleniceh. V okviru delovanja REACH je bil sprožen postopek prepovedi uporabe določenih substanc. Mnenja in dokazi so se zbirali do marca 2020, odločitev o morebitni prepovedi bo izrečena v oktobru 2020. Ta prepoved bi zadevala **le nekatere** najbolj problematične kemikalije, ki so jih našli v otroških pleniceh za enkratno uporabo (policiklični aromatski ogljikovodiki - PAH, PCB-126, dioksini in furani, formaldehid) in dišave (predvsem v izdelkih za žensko menstrualno zaščito za enkratno uporabo). Številne problematične kemikalije se, kljub pozivom v preteklih letih, še vedno nahajajo v končnih izdelkih.

ANSES poziva k določanju mejnih vrednosti za problematične snovi, k preglednejšemu označevanju uporabljenih materialov na ovojnicah izdelkov, k izboljšanju osveščenosti žensk in zdravstvenih delavcev o minimalni higieni ter potencialnih tveganjih in simptomih sindroma toksičnega šoka.

Pri ženski menstrualni zaščiti ANSES opozarja na dve različni obliki tveganj in sicer:

- **mikrobiološko tveganje za okužbo** (posebej problematičen je sindrom toksičnega šoka - **TSS**)
- potencialno tveganje za zdravje zaradi **prisotnosti kemikalij v izdelkih** za menstrualno zaščito

Javnomnenjske raziskave so pokazale, da ženske primarno uporabljajo zunanjo menstrualno zaščito (vložki, ščitniki), vendar je uporaba menstrualne skodelice v velikem porastu. Izkazalo se je, da je večina uporabnic premalo ozaveščena o **higienskem minimumu** pri menjavi menstrualne zaščite (higiena rok), načinih sterilizacije skodelice, o varni dolžini nošenja te vrste menstrualne zaščite ter o morebitnih tveganjih za zdravje

¹ <https://bit.ly/3eqOjO1>

Številne ženske so v javnomnenjskih raziskavah navedle težave, ki jih opažajo pri uporabi različnih oblik menstrualne zaščite (vložki za enkratno uporabo, tamponi), kot so: **alergije, draženje, srbečica, ponavljajoča se vnetja in mikropoškodbe**. Najnevarnejši pa je pojav **sindroma toksičnega šoka (TSS)**, o katerem uporabnice menstrualne zaščite še vedno vedo premalo. Gre za redko, a zelo resno okužbo s hudimi posledicami. Sindrom toksičnega šoka je povezan z **notranjo menstrualno zaščito** in časom nošenja - dlje kot imamo takšno zaščito vstavljeno, več možnosti je za pojav okužbe. Tamponi z visoko stopnjo vpojnosti in velike menstrualne skodelice, ki jih zaradi večjega volumna lahko neprekinjeno nosimo dlje časa, predstavljajo **večje tveganje** za pojav toksičnega šoka. Številne ženske ne upoštevajo priporočenega časa nošenja interne menstrualne zaščite in tako notranjo zaščito neprekinjeno nosijo ponoči pa tudi čez dan. ANSES **odsvetuje** neprekinjeno nošenje skodelice daljše od 4-6h, ponoči pa je bolj priporočljiva uporaba zunanje zaščite (vložki). V raziskavah je bilo večkrat potrjeno, da zunanja zaščita (**vložki in ščitniki perila**) **ni bila nikoli povezana z nobenim primerom te okužbe**.

Raziskave so pokazale povezanost med določenimi supervpojnimi materiali iz katerih so izdelani nekateri tamponi in povečano možnostjo za pojav toksičnega šoka. Do pojava verjetno pride zaradi daljšega časa nošenja, ki ga takšna interna zaščita omogoča.

V novejših raziskavah preiskujejo tudi morebitno povezanost med najdenimi ostanki nezaželenih kemikalij v ženski menstrualni zaščiti in povečano možnostjo za pojav TSS. Rezultati niso gotovi, takšne povezanosti za zdaj niso niti potrdili niti ovrgli.

Izdano je bilo tudi mnenje o prisotnosti škodljivih kemikalij v izdelkih za menstrualno zaščito. Podatki o surovinah in izdelavi so bili pridobljeni pri proizvajalcih, ki večinoma skrbno skrivajo natančne podatke v zvezi z uporabljenimi surovinami in procesnimi postopki. Ugotovljeno je bilo, da v splošnem lahko izdelke za menstrualno zaščito za **enkratno uporabo** razvrstimo na:

- izdelke iz celuloznih vlaken, ki so sicer **naravnega izvora**, vendar so tekom procesa izdelave **večkrat kemično obdelana** (beljenje, polimerizacija – viskozna vlakna ipd.)
- izdelke **iz sintetike** (polietilen, polipropilen), ki so podvrženi različnim postopkom izdelave - ostankov snovi, uporabljenih v teh procesih, so bili najdeni v končnih produktih
- **supervpojni materiali** (predvsem sestavni del vložkov za enkratno uporabo)

Tamponi so izdelani iz bombažne ali lesne osnove, ki pa je podvržena kemičnim procesom obdelave.

Menstrualne skodelice so izdelane iz termoplastičnih elastomerov ali medicinskega silikona, zaradi mehanizmov sekundarne polimerizacije se iz njih lahko izločajo delci z nizko molekularno maso. Glede izločanja teh delcev in o njihovih morebitnih negativnih učinkih za zdravje bodo potrebne dodatne raziskave. Kakovost menstrualne skodelice je odvisna od kakovosti uporabljenega silikona in procesov izdelave ter čiščenja končnega produkta. **Varnost** menstrualne skodelice je povezana tudi s **pravilno uporabo** (čas nošenja, higiena rok) in **sterilizacijo** skodelice **med vsako uporabo** (npr. vretje skodelice v vodi na 100°C 3-7min). Testiranja različnih tipov skodelic iz silikonov in skodelic iz termoplastičnih elastomerov so namreč pokazala, da se po 8h urah nošenja na skodelicah razvije biofilm, ki ga ne moremo odstraniti s preprostim izpiranjem z vodo. Biofilm in z njim nevarnost za pojav TSS se hitreje razvija na silikonskih skodelicah. Uporabo menstrualnih skodelic bi moralo spremljati zavedanje o potencialnih nevarnostih za uporabnico. Uporaba te oblike menstrualne zaščite z vnosom zračnega prostora v vaginalni prostor še poveča možnosti za tvorbo toksina, ki povzroča sindrom toksičnega šoka.

Strokovnjaki so zapisali, da je **izdelava materialov**, iz katerih izdelujejo menstrualno zaščito, večinoma slabo in nenatančno dokumentirana. Prav tako pomanjkljivi so tudi podatki o **pomožnih snoveh** kot so: lepila ali namenoma dodane snovi (parfumi, potisk) ter postopki beljenja, tudi barvanja. ANSES meni, da bi ti **podatki morali biti označeni na izdelkih** (zunanja ovojnina) in s tem uporabnicam omogočen izbor po lastni presoji.

Poročilo poziva k **izboljšanju informiranosti žensk in zdravstvenega osebja** (predvsem zdravstvenih delavcev ginekologije in urgentnih zdravstvenih delavcev) v zvezi s tveganji povezanimi z uporabo **interne menstrualne** zaščite (tamponi, menstrualne skodelice) in pojavom **sindroma toksičnega šoka** ter njegovimi simptomi. Informacije v zvezi s tem bi morale biti priložene izdelkom za interno menstrualno zaščito (tamponi in menstrualne skodelice). Poročilo poziva predvsem proizvajalce menstrualnih skodelic, da izdelke opremijo z jasnimi navodili uporabe (o higieni rok, sterilizaciji skodelice, priporočenem času nošenja, pravilni uporabi in pravilnemu izboru velikosti izdelka, potencialnim tveganjem za zdravje in simptomi TSS). Navodila naj bi uporabnice tudi pozivala h krajšemu času nošenja interne zaščite in izogibanju te oblike zaščite, če je uporabnica v preteklosti že imela TSS, ter priporočilo, da preko noči raje izbere zunanjo obliko menstrualne zaščite.

Poročilo nagovarja k nujnosti nadaljnjih raziskav glede poznavanja vaginalne in genitalne sluznice z namenom določanja možnosti prehajanja snovi, ki se nahajajo v menstrualni zaščiti. Pri vstavljanju interne zaščite pogosto pride tudi do mikropoškodb tkiva, ki še povečujejo verjetnost prehoda nezaželenih kemikalij ali mikroorganizmov, kar bi bilo potrebno upoštevati pri nadaljnjih ocenah tveganja. Potrebno bo raziskati tudi vpliv sterilizacije na materiale – obraba menstrualnih skodelic - in dejansko učinkovitost posameznega postopka čiščenja/sterilizacije pri odstranjevanju patogenih mikroorganizmov. Poročilo poziva tudi k izdelavi toksikoloških referenčnih vrednosti (absorpcija preko sluznice) za snovi, ki so prisotne v izdelkih za menstrualno zaščito in otroških plenicah.

Poročilo zaključuje, da le opozarjanje na nepravilnosti ni dovolj. Potrebni bodo korenitejši ukrepi in prepovedi uporabe določenih snovi, izboljšanja postopkov izdelave (s predhodnimi raziskavami o dejanskem izboljšanju končnega produkta), strožja zakonodaja s preverjanjem, večja transparentnost postopkov izdelave in uporabljenih materialov, izboljšanje osnovnih surovin izdelkov in večja informiranost tako uporabnic kot tudi stroke.

Viri:

<https://bit.ly/3cb2ggM>

<https://www.anses.fr/fr/system/files/CONSO2016SA0108Ra.pdf>

<https://bit.ly/2X7bkPK>

<https://www.anses.fr/fr/system/files/CONSO2017SA0019Ra.pdf>

<https://bit.ly/36AYwEt>